ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobkyně L. Z., proti žalované České správě sociálního zabezpečení, Křížová 25, 225 08 Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 7. 2002,

takto:

I. Žaloba se zamítá.

II. Žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení.

III. Žalované se právo na náhradu nákladů řízení nepřiznává.

Odůvodnění:

Žalobou napadeným rozhodnutím žalovaná zamítla žádost žalobkyně podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945. Rozhodnutí je odůvodněno tím, že žalobkyně - jakkoli je účastníkem národního boje za osvobození - je jím v kategorii československého politického vězně, a nebyla - jak tvrdí - v době od 5. 7. 1943 do 5. 5. 1945 soustředěna do vojenských pracovních táborů na území Československa, protože v této době byla v koncentračních táborech (T., O., M.).

Proti rozhodnutí žalované podala žalobkyně podle procesních předpisů účinných do konce roku 2002 opravný prostředek, který byl předložen Vrchnímu soudu v Praze v září 2002; po provedení přípravných úkonů však již tento soud o věci samé do konce roku 2002 nerozhodl. Podle přechodných ustanovení k reformě správního soudnictví byla věc předána Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení řízení (§ 129 odst. 2 a § 132 soudního řádu správního). Nejvyšší správní soud proto poté v řízení pokračoval, jako by byla podána žaloba proti správnímu rozhodnutí, a

protože žádný z účastníků netrval na osobní účasti na jednání soudu, rozhodl o věci bez toho, aby jej nařizoval (§ 51 odst. 1 s. ř. s.).

Žalobkyně namítla, že žádala o poskytnutí jednorázové částky s výslovným odkazem na důvod, uvedený sub A., písm. j) formuláře žádosti, totiž s tím, že byla v době od 5. 7. 1943 do 5. 5. 1945 „z rasových neb náboženských důvodů soustředěná do vojenských pracovních táborů na území Československa“. K žádosti připojila potvrzení Ministerstva obrany z roku 1996 o tom, že byla československým politickým vězněm v uvedené době, a tedy podle § 1 odst. 1 bod 1. písm. g) zákona č. 255/1946 Sb. účastníkem národního boje za osvobození.

Tento uplatněný důvod ale není dán.

Zákon č. 261/2001 Sb. je jedním z právních předpisů, jímž český stát napravuje křivdy, k nimž v minulosti docházelo; jednotlivé zákony z této skupiny zakládají právní nároky na vyplacení jednorázových částek různým skupinám (např. zákon č. 217/1994 Sb. československým politickým vězňům z období let 1939 až 1945 a pozůstalým po nich, zákon č. 39/2000 Sb. válečným veteránům, zákon č. 172/2002 Sb. osobám odvlečeným po válce do SSSR a táborů v jiných státech atd.). Jednotlivé zákony stanovily okruh oprávněných osob se značnými odchylkami; to byla otázka věcného či politického řešení, teprve v druhé řadě otázka právní a legislativní.

Také zákon č. 261/2001 Sb. stanovil tři okruhy oprávněných osob, totiž 1) některé účastníky národního boje za osvobození (zejména příslušníky první československé armády na Slovensku, československé partyzány, některé účastníky zahraničního nebo domácího hnutí, účastníky povstání v květnu 1945, § 1 odst. 1 bod 1 písm. c) až f) zákona č. 255/1946 Sb.], protože jiným kategoriím účastníků národního boje za osvobození mohly již v minulosti vzniknout nároky na výplatu jednorázových částek podle zákonů shora zmíněných. 2) osoby za války soustředěné z rasových nebo náboženských důvodů do vojenských pracovních táborů nebo osoby z téhož důvodu se v Československu ukrývající, 3) politické vězně z let 1948 až 1989.

Není pochyb o tom, že terezínské ghetto bylo nacistickým perzekučním zařízením, stejně jako koncentrační tábory, nebylo však „vojenským pracovním táborem“. Správní soudy ve své judikatuře vykládají pojem „vojenského pracovního tábora“ stabilně ve shodě s vymezením Historického ústavu Armády České republiky. Vojenské pracovní tábory byly vojensky organizovanými pracovními formacemi, do nichž byli zařazováni Židé a Romové. Z právního hlediska ale nešlo o věznění. Vojenské pracovní tábory vznikly zejména na Slovensku (např. VI. robotný prapor Pracovného zboru Ministerstva národnej obrany Slovenskej republiky) proto, že Židé a Romové se nesměli stát příslušníky vojska, přičemž ale povinné vojenské službě podléhalo veškeré mužské obyvatelstvo. Analogicky tomu bylo i v protektorátě (některé útvary L., pracovní jednotky T. N., O. T., nasazení některých ročníků na zákopové práce pod dozorem K. p. v. m.).

Osoby soustředěné v terezínském ghettu nebyly v právním ani faktickém režimu vojenských pracovních táborů.

Zbývá dodat, že věznění v koncentračních táborech zakládalo pro válce důvod pro vydání osvědčení o statusu československého politického vězně [§ 1 odst. 1 bod 1 písm. g) zákona č. 255/1946 Sb.]. Československí političtí vězni s tímto statusem měli nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 217/1994 Sb., tyto částky byly přiznány a proplaceny tisícům vězňů z koncentračních táborů; takovýto status má i žalobkyně.

Fakt, že o vydání tohoto zákona nevěděla a nemohla proto v zákonné lhůtě svůj nárok uplatnit, nelze zhojit tím, že v rozporu se zákonem by jí byl přiznán nárok podle jiného zákona, podle kterého jí nárok vzniknout nemohl. Poznamenat je třeba i to, že ani zákon č. 217/1994 Sb. ani zákon č. 261/2001 Sb. nemá ustanovení, které by umožnilo ať soudu, ať správnímu orgánu, odstranit tvrdost, vzniklou tím, že žalobkyně žijící v cizině se o právní úpravě dozvěděla opožděně, takže její případný nárok byl prekludován.

Proto soud přestal na tom, že v mezích žalobních bodů nezjistil, že by vydané rozhodnutí žalované bylo nezákonné. Žalobu tedy jako nedůvodnou zamítl (§ 78 odst. 7 s. ř. s.).

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení vyšel soud z toho, že žalobkyně neměla ve věci úspěch a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalované podle obsahu spisu náklady řízení nevzešly a ani je neuplatňovala. Proto soud dále vyslovil, že žalované se právo na náhradu nákladů nepřiznává.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně 21. srpna 2003

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu